

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum
Nordiska språk
SVEK02
Kristin Söderberg

Kandidatuppsats 15 hp
Svenska som andraspråk
Vt 2019

Legitimering av digitalisering inom SFI

En diskursanalys av två myndighetstexter

Handledare: Anna W Gustafsson

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Disposition	3
2 Bakgrund	3
2.1 Digital kompetens - en nyckelkompetens enligt EU	4
2.2 Digitaliseringen inom skolväsendet i Sverige	5
2.3 Debatten kring skolans digitalisering	6
3 Teori	7
3.1 Diskursanalys	7
3.2 Legitimeringsstrategier	8
3.2.1 Auktoritetslegitimering	9
3.2.2 Moralisk legitimering	10
3.2.3 Rationalisering	11
4. Material och avgränsningar	12
4.1 En text från Skolverket	12
4.2 En text från Utbildningsdepartementet	12
5. Metod	13
5.1 Tillvägagångssätt i diskursanalys	13
5.2 Metoddiskussion	14
6 Analys: Varför digitalisering inom SFI?	15
6.1 Auktoritetslegitimering	16
6.2 Moralisk legitimering: Värderande ord och uttryck	17
6.3 Rationalisering	19
6.3.1 Instrumentell rationalisering/syfteskonstruering	19
6.3.2 Teoretisk rationalisering	23
7 Avslutande diskussion	24
Analysmaterial	26
Litteratur	26

1. Inledning

Den 18 mars 2019 lämnade Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) in *Nationell handlingsplan för digitalisering av skolväsendet* till Regeringskansliet. Enligt handlingsplanen står vi nu inför “en digital transformation som kommer att förändra det mesta som vi gör, hur vi gör det och vad som går att göra” (2019:12). Att vi befinner oss mitt i denna stora förändring fascinerar mig, vilket gör valet av uppsatsämne lätt. I mitt arbete som SFI-lärare ser jag dessutom hur digital teknik underlättar kursdeltagares individuella resa mot en kommunikativ och funktionell svenska. Samtidigt blundar jag inte för hur det enorma utbudet och de obegränsade möjligheterna som digitaliseringen medför stressar individer.

Min förhoppning med den här uppsatsen är att närma mig digitaliseringen inom SFI med såväl nyfikenhet som eftertanke. Mitt i vår tids digitala halleluja-movement är det centralt att stanna upp och kritiskt reflektera över vart vi är på väg och varför. Vad är det som *legitimerar* digitaliseringen inom SFI? Med legitimering avser jag här van Leeuwens (2007:93) begrepp som direkt eller indirekt svarar på frågorna:

Why’ – ‘Why should we do this?’ and ‘Why should we do this in this way?’

För att ta reda på på vad som legitimerar digitaliseringen inom SFI har jag valt att undersöka två myndighetstexter, en från Skolverket och en från Utbildningsdepartementet, utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv. Jag har valt texten *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen. Ett kommentarmaterial för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna* (Skolverkets 2017a) och *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet* (Regeringskansliet 2017).

Enligt Denscombe (2018:322) betraktas dokument som producerats av statliga myndigheter ofta som trovärdiga eftersom staten är en auktoritet med många sakkunniga och stora resurser. Eftersom texterna som jag har valt är skrivna av sakkunniga på en statlig myndighet respektive ett departement utgår jag från att texterna har en tyngd och auktoritet. Ytterligare en anledning till att jag valde dessa texter är att de återkommer som referenser i andra

utredningar och styrdokument som jag har läst. Jag tolkar detta som att texterna har stort inflytande vilket väcker mitt intresse för dem.

I min undersökning har jag använt mig av tre av van Leeuwens (2008) strategier för legitimering: auktoritetslegitimering, rationalisering och moralisk legitimering. I analysen kommer jag fram till att digitaliseringen inom SFI legitimeras genom såväl auktoriseringslegitimering som moralisk legitimering i form av värderande ord och positiva konnotationer. Digitaliseringen inom SFI legitimeras också genom både instrumentell och teoretisk rationalisering. I analysen kommer jag även fram till att legitimeringsstrategierna ofta överlappar varandra och ibland är svåra att särskilja.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att få en fördjupad förståelse för hur digitaliseringen inom SFI legitimeras av Skolverket och Utbildningsdepartementet. Min frågeställning är:

- Vilka strategier använder Skolverket och Utbildningsdepartementet för att legitimera digitalisering inom Svenska för invandrare (SFI)?

1.2 Disposition

I avsnitt 2 ges en bakgrund till digitaliseringen inom Europeiska unionen och skolväsendet i Sverige. I avsnitt 3 presenteras teorin som består av diskursanalys samt van Leeuwens legitimeringsstrategier. Material och avgränsningar finns i kapitel 4 och i kapitel 5 presenteras metoden. En analys presenteras i avsnitt 6 och en avslutande diskussionen i avsnitt 7.

2 Bakgrund

Här presenteras digital kompetens som en av EU:s nyckelkompetenser, följt av en genomgång av det svenska skolväsendets digitalisering samt den omgivande debatten.

2.1 Digital kompetens - en nyckelkompetens enligt EU

Enligt *Europaparlamentets och rådets rekommendation från den 18 december 2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande* (Borell Fontelles och Enestam 2006:15f) finns det några nyckelkompetenser:

Eftersom globaliseringen ständigt ställer Europeiska unionen inför nya utmaningar kommer varje enskild medborgare att behöva en rad nyckelkompetenser för att på ett flexibelt sätt kunna anpassa sig till en snabbt föränderlig och tätt sammanlänkad värld.

Nyckelkompetenserna är åtta till antalet och digital kompetens är en av dem. I korthet handlar de andra kompetenserna om språk, teknik, inläring, initiativförmåga, social kompetens och kulturell medvetenhet. EU:s nyckelkompetenser låg till grund för Digitaliseringskommissionens (SOU 2015:28) beskrivning av digital kompetens:

Digital kompetens utgörs av i vilken utsträckning man är förtrogen med digitala verktyg och tjänster samt har förmåga att följa med i den digitala utvecklingen och dess påverkan på ens liv.

Både EU:s nyckelkompetenser och Digitaliseringskommissionens beskrivning av digital kompetens har utgjort utgångspunkt för skrivningarna i läroplanen samt i ämnesplanerna och kursplanerna (Skolverket 2017b:12). I styrdokumentet beskrivs fyra aspekter av digital kompetens:

Det handlar om att utveckla förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Det handlar också om att utveckla förmåga att använda och förstå digitala system och tjänster, att förhålla sig till medier och information på ett kritiskt och ansvarsfullt sätt samt att lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt med användning av digital teknik.

(Skolverket 2017b:12)

Enligt Andreas Fejes (2008:215ff) artikel *European Citizens under Construction: The Bologna process analysed from a governmentality perspective* ska den framtida europeiska medborgaren ha beredskap att hantera de utmaningar det nya millenniet ställer. Fejes slutsats är att europeiska

och internationella bestämmelser har stark genomslagskraft på svenska kursplaner, exempelvis genom att betona generella kompetenser som förberedelser inför en oviss framtid (ibid).

I examensarbetet *Kompetent digitalisering? Den digitala läroplanen i skola och samhälle* har Gustav Andersson (2018) gjort en diskursanalytisk undersökning av styrdokument. Anderssons slutsats är det finns både historiska och nutida diskurser inom digitaliseringen där den historiska diskursen utgörs av stora internationella förändringar och direktiv från EU. Nutidsdiskursen utgörs av de reviderade läroplaner och kursplaner med ökat fokus på digitalisering. Andersson skriver att skolans väg till digitalisering har varit lång och att han ser en diskursiv koppling mellan EU:s direktiv och kursplaner (Andersson 2018:24ff).

2.2 Digitaliseringen inom skolväsendet i Sverige

Under de senaste åren har det skrivits flera offentliga utredningar om digitalisering och titlarna säger en del om tilltron till digitaliseringens möjligheter: *En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår* (SOU 2014:13), *Gör Sverige i framtiden– digital kompetens* (SOU 2015:28) och *För digitalisering i tiden* (SOU 2016:89).

Denna visionära och positiva hållning återfinns även i Utbildningsdepartementets *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet* (2017:3) där målet för regeringen är “att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter”. Ett led i detta är att digital kompetens har ett ökat fokus i läroplaner, kursplaner och ämnesplaner sedan den 1 juli 2018 och enligt Skolverkets publikation *Digitaliseringen i skolan* (2018a) är syftet att tydliggöra skolans uppdrag att stärka elevernas digitala kompetens.

Vad innebär då digital kompetens? I avsnitt 2.1 presenterades Digitaliseringskommissionens beskrivning av digital kompetens från 2015. I Näringsdepartementets skrivelse *Hur Sverige blir bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter – en skrivelse om politikens inriktning* (2018/18:47) återfinns beskrivningen med tillägget att digitalisering sker utifrån individens förutsättningar: “alla ska vara förtrogna med digitala verktyg och tjänster samt ha förmåga att följa med och delta i den digitala utvecklingen utifrån sina förutsättningar” (s. 5). Utbildningsdepartementet (Regeringskansliet 2017a:6) använder uttrycket *adekvat digital kompetens* (min understrykning):

Digitalisering är en pågående process. De förmågor och kunskaper som kan sägas utgöra digital kompetens i dag är nödvändigtvis inte tillräckliga för att utgöra digital kompetens om några år. /.../ I strategin används därför uttrycket adekvat digital kompetens för att tydliggöra att den digitala kompetensen förändras över tid i takt med utvecklandet av såväl användande som verktyg. Uttrycket adekvat digital kompetens används även för att markera att det inte är möjligt att precisera en absolut nivå för digital kompetens då den successivt behöver utvecklas utifrån samhällets krav och barns och elevers förutsättningar.

Enligt *Läroplan för vuxenutbildningen och kursplan för svenska för invandrare* (Skolverket, 2017b:9) ska vuxenutbildningen bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens och förmåga att använda digital teknik. Det är även vuxenutbildningens ansvar att varje elev “kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande” (ibid).

2.3 Debatten kring skolans digitalisering

Samtidigt som nya kursplaner inom SFI med ökat fokus på digitalisering styr SFI-lärare i hela landet skrivs debattinlägg och forskningsartiklar som ifrågasätter digitaliseringens möjligheter. Agneta Gulz, professor och forskare i kognitionsvetenskap, säger att “Det finns en alltför vanlig uppfattning om att det digitala har ett egenvärde för undervisning, men det finns inget värde i sig i digitala verktyg. Sanningen är att bra digitala verktyg kan stödja lärandeprocesser på ett oerhört kraftfullt sätt, dåliga kan tyvärr med lika stor kraft stjälpa lärandet” (Gulz i Malmström 2018). Även Skolverket (2017b:17) framhåller vikten av att undervisningen medvetet behöver organiseras och genomföras på ett sådant sätt att de digitala verktygen stödjer elevers lärande: “Ett mer oplanerat användande av digitala verktyg och medier utan tydligt syfte och mål riskerar att försämra lärandet.”

En annan kritisk röst är Torkel Klingberg, professor i kognitiv neurovetenskap, som skriver i ett debattinlägg (Svenska Dagbladet 2019) att “brist på ansvar och brist på relevant forskning gör nu att svenska skolan kör rakt in i digitaliseringsträsket med förbundna ögon.” Klingberg skriver vidare att Skolverket “ger ut policydokument med tyckanden om

digitalisering” (ibid) utan att ägna sig åt kvantitativa studier av digitaliseringens effekt på lärande. Det finns således en del kritiska röster.

Internetforskaren Elsa Dunkels svarar dock Klingberg i debattinlägget *Oansvarigt att sprida oro för digitalisering av skolan* (Svenska Dagbladet 2019) och skriver att “Vi måste sätta oss över känslan av att utvecklingen rusar iväg åt fel håll. Samhällets digitalisering är bara en följd av den tekniska utvecklingen, inte något som vi kan ta ställning för eller emot”. Dunkels vidhåller att rädslan för det nya inte ska styra.

3 Teori

I det här avsnittet presenteras först diskursanalys och därefter legitimerande strategier såsom de presenteras av van Leeuwen. Jag väljer att först presentera diskursbegreppet och diskursanalysen i korthet för att kunna placera legitimeringsstrategierna i ett sammanhang.

3.1 Diskursanalys

Inledningsvis vill jag stanna upp vid begreppet diskurs: Vad är en diskurs? Enligt Winther Jørgensen & Phillips (2000:136) är en diskurs “ett bestämt *sätt* att tolka världen (eller delar av världen)”. Att undersöka en diskurs kan vara ett sätt att svara på frågan hur något “förhandlas och regleras diskursivt, dvs. med hjälp av språk och andra betydelseskapande resurser” (Westberg 2016:13). I den här uppsatsen väljer jag att betrakta diskursbegreppet som språkliga strategier som rör digitaliseringen inom SFI. Enligt Bolander & Fejes (2015:90f) kan diskursanalys hjälpa oss “att förstå språkets roll i hur vi skapar vår verklighet” eftersom en diskurs både är skapad och skapar. Med hjälp av diskursanalys kan texter dekonstrueras för att visa hur olika företeelser beskrivs och vilka sanningar som skapas samt vad som tas för givet och vad som osynliggörs i texten. Diskursanalys kan användas som ett instrument att destabilisera, skaka om, det som vi tar för givet i vår vardag. Dessutom kan diskursanalys användas för att undersöka vilka beskrivningar av verkligheten som får status av att vara sanning i ett visst sammanhang (ibid).

Inom diskursanalys framhålls det att språket alltid tillhandahåller ett perspektiv på världen och därmed inte är ett neutralt instrument för kommunikation (se Bergström & Ekström 2018:255). Texter har ofta såväl uttalade som outtalade syften. Enligt Denscombe (2018) tittar diskursanalys “lika mycket på det som är frånvarande i texten /.../ som på vad den innehåller. Den tittar lika mycket på det som är underförstått som det som är explicit” (s. 407f). På grund av dessa outtalade syften kan det vara intressant att använda diskursanalys eftersom den “närmar sig kvalitativa data med utgångspunkten att de aldrig ska tas för vad de är” (ibid).

Bergström & Ekström (2018) skriver att diskursanalysen är en användbar metod för att studera viktiga samhällsfenomen. Eftersom digitalisering i allra högsta grad är ett samhällsfenomen anser jag att diskursanalys passar mitt undersökningsområde.

3.2 Legitimeringsstrategier

Ett utmärkande drag i politiska diskurser är, enligt Gustafsson (2009:49) att språket används *strategiskt*. Eftersom mitt källmaterial är en del av en politisk diskurs är det intressant att undersöka vilka diskursiva strategier som används för att legitimera digitaliseringen inom SFI. Därför använder jag mig av en legitimeringsmodell såsom den presenteras av van Leeuwen (2008:106f) bestående av fyra legitimeringsstrategier: auktoritetslegitimering, rationalisering, moralisk legitimering och mytopoesis. Mytopoesis handlar i korthet om att föra in olika berättelser i texter (van Leeuwen 2008:117). Eftersom jag inte funnit exempel på mytopoesis i analysmaterialet går jag inte djupare in på denna legitimeringsstrategi.

van Leeuwens kategorier kan förekomma var och en för sig eller i kombination och består i sin tur av olika underkategorier. Som jag nämnde i inledningen svarar legitimering mer eller mindre explicit på frågorna “Varför ska vi göra det här?” och “Varför ska vi göra på det här sättet?” (van Leeuwen 2008:106).

I det här teoriavsnittet utgår jag från två texter av van Leeuwen (2007:91–112, 2008:106–124). Jag väljer att använda översättningar och anpassningar till den svenska kontexten gjorda av Gustafsson (2009:106–138) och Westberg (2016:43–48). van Leeuwen delar in sina kategorier i många underkategorier och jag tar mig friheten att välja de begrepp och

översättningar som är överförbara till mitt undersökningsområde. De underkategorier som inte är relevanta för mitt undersökningsområde bortser jag således från i denna presentation.

3.2.1 Auktoritetslegitimering

Auktoritetslegitimering/auktorisering ("Authorization") innebär att något legitimeras genom att referera till auktoriteter. Varför något ska göras på ett särskilt sätt legitimeras med "därför att auktoritet X säger så" (van Leeuwen 2008:106). Enligt Gustafsson (2009:107) uttrycks auktorisering ofta med sägeverb såsom "säger" och "tycker" respektive attribueringar såsom "enligt". Auktorisering kan även manifesteras med verbala processer som innehåller "obligation modality", det vill säga en förpliktelse eller skyldighet: "Magnus sat down. Because the teacher said he had to." (van Leeuwen 2007:94).

Auktoriseringslegitimeringen delas i sin tur upp i flera underkategorier, varav *personlig*, *expert* och *opersonlig* presenteras här. Opersonlig auktorisering, utgörs av lagar, regler och styrdokument medan personlig auktorisering innebär att en person har auktoritet i egenskap av sin status eller roll i ett sammanhang. Den tredje underkategorin, expertauktorisering, bygger på expertis (van Leeuwen 2008:106f). Exempel på opersonlig auktorisering är styrdokument, som legitimerar med hänvisning till "institutionaliserade överensstämmelser som praktikdeltagare är förväntade att följa" (Westberg 2016:5). Jag väljer att kategorisera internationella ramverk och överenskommelser samt nationella kurs- och läroplaner som opersonlig auktorisering. Både Skolverket och Utbildningsdepartementet är statliga myndigheter som publicerar institutionaliserade överensstämmelser, i form av styrdokument och handlingsplaner, som berörda lärare och skolledare förväntas följa.

Att skilja på personlig auktorisering och expertauktorisering låter sig inte så lätt göras eftersom de går in i varandra. Både Skolverket och Utbildningsdepartementet innehar både personlig auktorisering i egenskap av sin status och expertauktorisering på grund av sin expertis. Till detta kommer att såväl Skolverket som Utbildningsdepartementet producerar institutionaliserade överensstämmelser i form av nationella kurs- och läroplaner respektive en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Dessa institutionaliserade överensstämmelser bygger i sin tur på omfattande utredningar gjorda av såväl experter som utredare. Eftersom

underkategorierna är så tätt sammankopplade kommer jag härnäst att hänvisa till auktorisering eller auktoritetslegitimering i allmänhet.

3.2.2 Moralisk legitimering

Moralisk legitimering/moralisk värdering ("Moral Evaluation") är en legitimeringsstrategi som refererar till värdesystem och positivt laddade diskurser. Frågan om varför något ska göras besvaras med "för att det är moraliskt och kulturellt värdesatt" (Westberg 2016:45). van Leeuwen beskriver moralisk legitimering som följer:

in most cases, moral evaluation is linked to specific discourses of moral value. However, these discourses are not made explicit and debatable. They are only hinted at, by means of adjectives such as "healthy," "normal," "natural," "useful," and so on. Such adjectives are then the tip of a submerged iceberg of moral values. They trigger a moral concept, but are detached from the system of interpretation from which they derive, at least on a conscious level.

(van Leeuwen 2008:110)

Även moralisk legitimering är indelad i underkategorier, varav *evalueringar* och *abstraktion* presenteras här. Enligt van Leeuwen (2008:109f) spelar värderande adjektiv en central roll i evalueringar vilket manifesteras i "gör X eftersom X är bra, naturligt/kulturellt värdesatt". Inom mitt undersökningsområde kan evalueringar exempelvis ta sig uttrycket: Digitalisera SFI eftersom digitaliseringen är viktig! Abstraktion innebär att det refereras till handlingar på ett abstrakt sätt som "moraliserar" dem. van Leeuwen konkretiserar detta genom att jämföra uttrycken "börja skolan" och "bli självständig" (ibid). Positiva konnotationer kring självständighet antas legitimera skolpraktiken (Westberg 2016:46). Positiva konnotationer, det vill säga associativa bibetydelser, kring ord som rör digitalisering fungerar på så sätt legitimerande.

I likhet med Gustafsson (2009:116) utgår jag från van Leeuwens evalueringar och abstraktion och operationaliserar min undersökning genom att leta efter och analysera *värderande ord och uttryck*.

3.2.3 Rationalisering

Rationalisering (“Rationalization”) innebär enligt Gustafsson (2009:52) “att man försöker få något att framstå som rationellt, dvs. som förnuftigt, logiskt eller som en oomtvistad sanning”. Rationalisering delas in i *instrumentell* respektive *teoretisk* rationalisering, vilka i sin tur innehåller underkategorier. I korthet kan sägas att instrumentell rationalisering handlar om hur syften uttrycks i diskursen medan teoretisk rationalisering bland annat “grundas på hur saker “är” och “vad som är “sant” (ibid).

I likhet med Gustafsson (2009:122) använder jag termen *syfteskonstruering* för att beskriva instrumentell rationalisering som legitimerar genom att referera till mål, medel och effekt.

Målorientering (“Goal orientation”) handlar om att göra någonting för att nå ett speciellt mål. van Leeuwens formulering lyder: “*I do x in order to do (or be, or have) y*” (2008:113f). Överfört till digitaliseringsdiskursen kan det exempelvis formuleras “Vi digitaliserar SFI för att bli ledande”.

Medelorientering (“Means orientation”) innebär att någonting rationaliseras genom att ses som medel för att nå ett högre mål. van Leeuwens formulerar detta på två olika sätt: “*I achieve doing (or being, or having) y by x-ing*” och “*X-ing serves to achieve being (or doing, or having) y*” (2008:114f). Inom mitt undersökningsområde, med Westbergs (2016:46f) översättning, kan medelorienteringen formuleras som följer: “Digitalisering möjliggör/främjar/hjälper ökad måluppfyllelse i skolväsendet”. På så sätt rationaliseras digitaliseringen som ett medel för att nå högre mål.

Effektorientering (“Effect orientation”) betonar effekten av en handling, vilket “Your child has to learn to control aggressiveness, so others accept him.” är ett exempel på (van Leeuwen 2008:115f).

Vad beträffar den andra kategorin inom rationalisering, teoretisk rationalisering, grundar den sig som sagt på “some kind of truth, on ‘he way things are””(van Leeuwen 2008:116). Teoretiska rationaliseringar kan enligt Westberg (2016:45) ta sig uttrycket “att X:a/praktik X är/betyder/innebär att Y:a”. Fritt överfört till digitaliseringsdiskursen kan det formuleras “att

digitalisera innebär att följa med i utvecklingen” eller “en väl utvecklad digital kompetens gagnar elevens lärande”. Jag väljer att inte gå in på van Leeuwens underkategorier *definition, förklaring och förutsägelser* (Westberg 2016:47) utan använder hädanefter begreppet teoretisk rationalisering om påståenden vars syfte är att framstå som förnuftiga och omtvistade sanningar med innebörden “det bara är så”.

4. Material och avgränsningar

I det här avsnittet presenteras mina två primärkällor samt vilka avgränsningar som gjorts.

4.1 En text från Skolverket

År 2017 publicerade Skolverket texten *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen. Ett kommentarmaterial för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna*. Eftersom jag i den här uppsatsen fokuserar på hur digitalisering inom SFI legitimeras i styrdokument har jag läst och analyserat sidorna 12–18 (2443 ord). Sidorna innehåller teman som är relevanta för mitt undersökningsområde och har följande rubriker: *Fyra aspekter av digital kompetens, Kommentarer, Uppdrag och värdegrund, Övergripande mål och riktlinjer* samt *Ämnes- och kursplaner*. Materialet från Skolverket som jag har analyserat finns i bilaga 1.

4.2 En text från Utbildningsdepartementet

År 2017 publicerade Regeringskansliet via Utbildningsdepartementet *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Diariennr: U2017/04119/S*. Strategin handlar det om att alla elever ska få adekvat digital kompetens, att skolledare ska leda digitaliseringen strategiskt samt att personal ska kunna välja ändamålsenliga digitala verktyg. Eftersom jag i den här uppsatsen fokuserar på digitalisering inom SFI analyserar jag regeringens mål som rör digital kompetens för skolväsendet.

Jag har läst och analyserat sidorna 3–7 (1526 ord) med rubrikerna: *Moderniseringen av Sverige börjar i skolan, Strategins övergripande mål och fokusområden samt Fokusområde 1: Digital kompetens för alla i skolväsendet* och *Delmål 1.1: Barn och elever ska i alla delar av*

skolväsendet ges förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens. Materialet från Utbildningsdepartementet som jag har analyserat finns i bilaga 2.

5. Metod

I det här avsnittet presenteras undersökningens tillvägagångssätt följt av en metoddiskussion.

5.1 Tillvägagångssätt i diskursanalys

Vilka tillvägagångssätt finns det då för att närma sig primärkällor i form av två myndighetstexter? Går det att, i enlighet med Denscombe (2018:407f), ha som utgångspunkt att de skrivna dokumenten aldrig ska tas för vad de är? För att kunna gå från det abstrakta och teoretiska till det konkreta och operationaliserade har jag valt att följa en konkret steg-för-steg-metod för diskursanalys (se Bergström & Ekström 2018:288f). Några av stegen har jag redan redogjort för tidigare i uppsatsen. Här presenteras alla stegen i diskursanalysen följt av mitt tillvägagångssätt.

1. Avgränsa och definiera diskursen

Jag avgränsar mig till att undersöka digitaliseringsdiskursen inom SFI och fokuserar på Skolverkets och Utbildningsdepartementets sätt att legitimera digitaliseringen inom SFI.

2. Välj källmaterial och motivera valet

Mitt källmaterial, som består av två myndighetstexter, finns beskrivna i avsnitt 4. Jag motiverar mina textval med att jag vill ha korta aktuella texter från olika myndigheter. Ytterligare en anledning till att jag valde dessa texter är att de återkommer som referenser i andra utredningar och styrdokument, vilket jag tolkar som att texterna har stort inflytande. Eftersom texterna är aktuella samt har syfte och potential att påverka digitaliseringen inom SFI är det enligt mig angeläget att undersöka dessa närmare.

3. Forskningsfrågan avgör metod

Jag använder diskursanalys för att ta reda på vilka strategier Skolverket och Utbildningsdepartementet använder för att legitimera digitalisering inom Svenska för invandrare (SFI)? Det är min frågeställning som styr metoden.

4. Läs materialet noga

Materialet har lästs noga och upprepade gånger och överblick har uppnåtts genom såväl extensiv som intensiv läsning. Vid läsningen har jag anlagt ett hermeneutiskt perspektiv, vilket enligt Hellspong och Ledin (1997:226f) innebär att läsförståelse växer fram steg för steg och formar en *tolkningscirkel*. I en tolkningscirkel växer förståelsen fram i en ständig rörelse mellan del och helhet samt mellan förförståelse och nya insikter. För mig innefattar tolkningscirkeln läsning av såväl källmaterial som metodlitteratur. Nya insikter har successivt vuxit fram i processen.

5. Sortera innehållet i texten, exempelvis tematiskt

Innehållet sorterades utifrån återkommande teman i texterna. Som stöd i min tematisering använde jag legitimeringsstrategierna som de presenteras av van Leeuwen och fann auktoritetslegitimering, rationalisering och moralisk legitimering.

6. Använd konkreta analysverktyg som passar frågeställningen och materialet

Mina konkreta analysverktyg är van Leeuwens (2008) legitimeringsstrategier: auktoritetslegitimering, rationalisering och moralisk legitimering. För att kunna dekonstruera mitt analysmaterial och upptäcka legitimeringsstrategier har jag läst texten många gånger och omprövat mina tematiseringar.

7. Skapa transparens genom att citera för att ge exempel på framträdande mönster

I analysdelen ges rikligt med citat på framträdande mönster för att öka transparensen i studien.

5.2 Metoddiskussion

I min undersökning utgör dokument i form av skrivna texter primärkällan. När så är fallet bör forskaren/studenten fråga sig: "I vilket syfte skrevs dokumentet? Vem skrev dokumentet? Vilken

status har författaren, och hade han eller hon någon särskild åsikt eller övertygelse som kan ha färgat av sig på framställningen?” (Denscombe 2018:331).

Texterna som ingår i min analys har syften som är tydligt framskrivna. Syftet med Skolverkets kommentarmaterial *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen* är att “ge en bredare och djupare förståelse för de resonemang och ställningstagande som ligger bakom texterna i styrdokumentet.” (2017a:4). I Utbildningsdepartementets *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet* står det att “Syftet med den övergripande strategin är att Sverige fortsatt ska vara ledande när det gäller digitalisering och vara digitalt kompetent.” (2017:3). Det är däremot inte lika tydligt vem som är författaren utöver att det är anställda på Skolverket och Utbildningsdepartementet.

Enligt Watt Boolsen (2007:171f) behöver man vara uppmärksam på diskursen när en diskursanalys görs. I egenskap av digitalt intresserad och verksam SFI-lärare behöver jag vara medveten om att jag är en del av digitaliseringsdiskursen som jag undersöker. Det är naturligtvis inte okomplicerat. För att i möjligaste mån göra min textanalys transparent ger jag rikliga exempel från källmaterialet i min analysdel samt bifogar det fullständiga analysmaterialet som bilagor.

Jag vill, i enlighet med Bolander & Fejes (2015), dekonstruera Skolverkets och Utbildningsförvaltningens texter för att visa vilka strategier som används för att legitimera digitalisering inom SFI.

6 Analys: Varför digitalisering inom SFI?

I den här analysen presenteras först auktoriseringslegitimering och därefter moralisk legitimering: värderande ord och uttryck. Rationalisering har jag valt att dela in i underrubrikerna instrumentell rationalisering/syfteskonstruering samt teoretisk rationalisering eftersom de skiljer sig en del åt. Exempel från Skolverkets och Utbildningsdepartementets texter presenteras tillsammans utifrån texternas innehåll eftersom det i första hand är de gemensamma övergripande dragen jag är intresserad av. Jag presenterar numrerade citat där texter från Skolverket markeras med (S) och citat från Utbildningsförvaltningen markeras med (U). Jag har

valt att stryka under ord eller meningar som jag vill fästa uppmärksamhet på. På grund av att legitimeringsstrategier kan förekomma var och en för sig eller i kombination kan samma citat förekomma under flera rubriker, men med olika understrykningar. Såväl Utbildningsdepartementet som Skolverket kursiverar sina citat i texterna.

6.1 Auktoritetslegitimering

Kommentarmaterialet och handlingsplanen är dokument som legitimerar med hänvisning till institutionaliserade överensstämmelser som berörda förväntas följa. I texterna finns rikliga exempel på auktoritetslegitimering. Med auktoriseringslegitimering pekar regeringen ut en tydlig riktning som den svenska skolan ska gå i:

1. Regeringens övergripande mål för den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet är att det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten. (U)

Ett annat sätt är att hänvisa till en kommission och därefter referera till en statlig utredning:

2. Digitaliseringskommissionen har pekat på att ökade inslag av it i undervisningen främjar flickors intresse för it och på sikt bidrar till att minska snedrekryteringen till högre utbildningar med it-inriktning. (En digital agenda i människan tjänst - en ljusnande framtid kan bli vår SOU 2014:13) (U)

Här följer exempel på *opersonlig auktorisering* i form av nationella styrdokument:

3. Kursplanen uttrycker att undervisningen även ska bidra till att eleven utvecklar sin kompetens att använda digital teknik, relevanta verktyg och medier för information, kommunikation och lärande och betonar därmed den digitala teknikens betydelse för elevens språkutveckling. (S)

Genom att hänvisa till kursplanen ges påståendet auktoritet, vilket det finns flera exempel på. Utbildningsdepartementets handlingsplan är i sig en institutionaliserad överensstämmelse och

har en opersonlig auktorisering. Texten rymmer även verbet *måste* som innehåller förpliktelse eller skyldighet, vilket signalerar auktoriseringslegitimering:

4. Konkretiseringen av styrdokumenterna i undervisningen och utbildningen i övrigt måste följa med den tekniska och digitala utvecklingen. (U)

Det är således ett måste att undervisningen, i min undersökning SFI-undervisningen, följer med den digitala utvecklingen. Genom att hänvisa till institutionaliserade överensstämmelser i form av läroplanen för vuxenutbildningen, som berörda förväntas följa, ges påståendet auktoritet och legitimitet. Med tanke på att Skolverkets text är ett kommentarmaterial till läroplanen och ämnes- och kursplanerna och har för avsikt att “ge en bredare och djupare förståelse för de resonemang och ställningstaganden som ligger bakom texterna i styrdokumenterna” (2017:4) är det knappast anmärkningsvärt att referenserna till kursplanen och läroplanen för vuxenutbildningen är frekventa. De utgör i själva verket en del av kursplanen.

6.2 Moralisk legitimering: Värderande ord och uttryck

I det här avsnittet kommer exempel på värderande ord och uttryck att ges. Inom moralisk legitimering spelar värderande adjektiv en central roll eftersom de ger uttryck för det som är kulturellt värdesatt i en diskurs. Ordet *viktigt* återkommer i texterna och jag gör antagandet att det som är kulturellt värdesatt också betraktas som viktigt:

5. I en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt är det viktigt att lyfta fram digitala perspektiv i utbildningen. (S)

Det digitala perspektivet betonas oavsett om en elev ska studera eller arbeta:

6. Det är viktigt för eleven att ha en digital kompetens, oavsett om målet är att gå vidare ut i arbetslivet eller fortsätta studera. (S)

Ordet *centralt* signalerar också att digitaliseringen är betydelsefull:

7. Digitalisering har en central betydelse för elevens kunskapsutveckling och finns därför beskriven på flera ställen i läroplanerna. (S)

Ett övergripande värde är kunskapsutveckling och digitalisering har en nyckelroll i elevens kunskapsutveckling.

Från värderande adjektiv går vi nu vidare till moralisk legitimering som mer indirekt refererar till värdesystem och positivt laddade diskurser. Detta kan ske genom positiva konnotationer kring ord som rör digitalisering. Dessa positiva konnotationer fungerar därmed legitimerande. Till skillnad från värderande adjektiv som uttrycks explicit manifesteras positiva konnotationer implicit genom associativa bibetydelser. Exempel på ord med positiva konnotationer är *erbjuder*, *öppna nya dimensioner* och *öppna nya vägar*.

8. Digitaliseringen erbjuder nya verktyg för elevens utveckling och lärande och för undervisningssituationer. De digitala verktygen kan öppna nya dimensioner i lärandet. (S)

Nya digitala verktyg skrivs fram som ett erbjudande vilket jag tolkar som positiva associationer till digitalisering. De positiva kopplingarna förstärks ytterligare av att digitala verktyg kan öppna nya dimensioner i lärandet. Vidare kan digitala verktyg öppna nya kommunikationsvägar:

9. Digitala verktyg kan öppna nya vägar för kommunikation och möjligheter för eleven att lyssna, samtala och förstå. (S)

I exemplet ovan finns även *möjlighet*, som återkommer i texten:

10. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt för att kunna värdera information. (S)

Exempel 10 innehåller flera exempel på *möjligheter*. Det innebär inte bara att eleverna ska ges möjligheter, utan även att eleverna ska se möjligheter. Ordet *möjligheter* förekommer även i samband med positiva associationer kopplade till att vara *bäst* och *ledande*:

11. Målet för regeringen är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (U)

Utöver *ledande* återfinns *på bästa sätt, hög digital kompetens och främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten*:

12. Regeringens övergripande mål för den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet är att det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten. (U)

Exemplet visar att det är viktigt att vara ledande i att på bästa sätt använda digitaliseringens möjligheter. Målet är att uppnå en hög digital kompetens hos elever och att gynna såväl kunskapsutveckling och likvärdighet.

6.3 Rationalisering

Som jag redogjort för i teoriavsnittet är rationalisering en legitimeringsstrategi som innebär att något med hjälp av språkliga strategier framställs som rationellt och förnuftigt att göra. Som jag beskrev i avsnitt 3.2.3 handlar instrumentell rationalisering om hur syften uttrycks i diskursen, vilket Gustafsson (2009:122) benämner *syfteskonstruering*. Teoretisk rationalisering grundas på hur saker “är” och “vad som är “sant”. Här presenteras först instrumentell rationalisering/syfteskonstruering och därefter teoretisk rationalisering.

6.3.1 Instrumentell rationalisering/syfteskonstruering

Ett sätt att instrumentellt rationalisera digitaliseringen är att presentera digitala verktyg som ett medel för att uppnå mål. Andra sätt är att referera till digitaliseringens mål eller effekt. Också när det gäller van Leeuwens underkategorier kan de förekomma var och en för sig eller i kombination. Nedan presenterar jag syftesorientering utifrån medel, mål och effekt.

När det gäller medelorientering rationaliseras digitalisering genom att den presenteras som ett verktyg för att nå högre mål:

13. I den här strategin lägger regeringen grunden för det fortsatta arbetet att med hjälp av digitaliseringens potential höja såväl måluppfyllelsen som att öka likvärdigheten i skolväsendet. (U)

Denna medelorientering manifesteras genom att digitalisering presenteras som medel som främjar måluppfyllelse och likvärdighet i skolan. Måluppfyllelse och kunskapstillägnelse hänger nära samman:

14. Elevens möjligheter att tillägna sig nya kunskaper kan förstärkas om förutsättningar ges att utveckla förmågan att använda digitala verktyg och medier. (S)

Genom att eleven ges förutsättningar att utveckla förmågan att använda digitala verktyg och medier kan elevens möjligheter att tillägna sig nya kunskaper förstärkas. Vidare kan digitala verktyg stötta processer och vara en del av problemlösning:

15. Vi står dagligen inför olika utmaningar och problem. För att hantera dessa finns det ett brett spektrum av metoder och förhållningssätt att använda. Digitala verktyg och medier har en viktig roll både som stöd i olika processer och som en del i lösningarna.(S)

Genom att använda digitala verktyg kan elever, med eller utan svårigheter, gynnas:

16. Vuxenutbildningen ska vidare ägna särskild uppmärksamhet åt *de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.* Här kan digitala verktyg vara en viktig del i olika stödinsatser. Men digitala verktyg och medier kan också användas för att variera och individualisera undervisningen för varje elev. (S)

Genom att använda digitala verktyg kan målet, det vill säga att eleverna når utbildningsmålen, uppnås. Dessutom kan undervisningen varieras och individualiseras med hjälp av digitala verktyg. Vad gäller mål innehåller Skolverkets kommentarmaterial många exempel på målorienterad legitimering, vilket inte är förvånande med tanke på textens syfte. Kommentarmaterialet är just kommentarer till läroplanen och ämnes- och kursplaner, vilka i sin tur består av mål.

Analysmaterialet innehåller målorientering på flera olika nivåer. Det rör sig om mål på nationell nivå men även om elevers individuella mål. Målet med den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet är tydlig och återkommer flera gånger i texten. Det handlar om att Sverige ska inta en ledande position inom digitaliseringen:

17. Målet för regeringen är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (U)

Ett annat exempel på målorientering för samhället i stort är den framtida kompetensförsörjning:

18. Strategin syftar till att alla barn och elever, unga som vuxna, ska få de kunskaper de behöver för livet och arbetslivet, vilket i förlängningen lägger grunden för den framtida kompetensförsörjningen. (U)

Ett mål med digitaliseringen är således att eleverna lär sig det som kommer att behövas på framtidens arbetsmarknad. Här finns i kombination med syfteskonstruering såväl moralisk värdering som teoretisk rationalisering. Det är rationellt och avgörande att alla elever har en god förmåga att använda digital teknik i det kommande arbetslivet:

19. Alla barn och elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik, vilket också blir alltmer avgörande för det kommande arbetslivet. (U)

Att kunna använda digital teknik är alltmer avgörande för arbetslivet i framtiden. Digital kompetens kan ses som en generell kompetens som är gångbar på den föränderliga och därmed oförutsägbara framtida arbetsmarknaden. Vidare handlar det främst om individens behov då digitaliseringen ger individen möjlighet att klara sig i en föränderlig och komplex verklighet:

20. Eleven ska också kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde, ökad digitalisering och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. (S)

I takt med ökad digitalisering krävs nya kompetenser, exempelvis att bearbeta vardagens intensiva informationsflöde:

21. Den här delen i läroplanen handlar bland annat om att ge eleven förutsättningar att bearbeta vardagens intensiva medie- och informationsflöde. Eleven ska ges förutsättningar att kunna sovra, analysera och värdera information. (S)

Flera mål handlar om att ha en beredskap att hantera framtidens utmaningar, både som individ och samhälle:

22. Det handlar dels om att förstå hur förändringarna påverkar samhället och individen, dels om att utveckla kunskaper om hur individen själv kan påverka samhället och sin egen situation /.../ Den förändring av samhället som digitaliseringen för med sig innebär att eleven behöver förstå hur digitala verktyg och medier ger individen möjligheter att påverka både sin egen situation och samhällsutvecklingen. (S)

Här hänger mål och medel tätt samman, vilket är fallet på flera ställen i analysmaterialet. Exempelvis kan digitala verktyg vara medel för lärandet. Samtidigt kan kunskap om, och färdigheter i användningen av, digitala verktyg vara ett mål i sig:

23. I undervisningen ska eleven ges möjlighet att *använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling*. Därför är det viktigt att vara medveten om att digitala verktyg och medier främst är medel för lärande, samtidigt som kunskaper om digitala verktyg och medier och färdigheter i att använda dem är ett mål i sig (S)

Från mål och medel går jag vidare till effektorientering. Eftersom en effekt inte kan förutspås utan endast betraktas i efterhand, presenteras digitaliseringens eventuella effekter med en viss försiktighet, vilket manifesteras i verbet *kan*:

24. Digitala verktyg kan öppna nya vägar för kommunikation och möjligheter för eleven att lyssna, samtala och förstå. Därför är det viktigt att eleven får rika möjligheter att både möta och få erfarenhet av digitala verktyg och medier i undervisningen. På så sätt kan digitala verktyg och medier förstärka lärandet men också ge eleven möjlighet att utveckla ett tekniskt kunnande. (S)

En effekt av digitaliseringen kan vara att nya vägar för kommunikation öppnas. De antagna effekterna av digitalisering legitimerar användningen av digitala verktyg inom SFI.

Det finns många exempel i källmaterialet på att van Leeuwens legitimeringskategorier överlappar varandra. Det finns exempelvis kopplingar mellan målorientering och moralisk legitimering, såsom att legitimera digitalisering genom att hänvisa till jämställdhetspolitiska mål:

25. Digitaliseringskommissionen har pekat på att ökade inslag av it i undervisningen främjar flickors intresse för it och på sikt bidrar till att minska snedrekryteringen till högre utbildningar med it-inriktning. (U)

Jag betraktar jämställdhet som varande kulturellt värdesatt och att digitalisering legitimeras såväl av syfteskonstruering som av moraliska värden.

6.3.2 Teoretisk rationalisering

Teoretisk rationalisering kännetecknas av innebörden “det bara är så” och framstår som en förnuftig och oomtvistad sanning. Det fastslås exempelvis att digitaliseringen har en central betydelse för kunskapsutvecklingen:

26. Digitalisering har en central betydelse för elevens kunskapsutveckling och finns därför beskriven på flera ställen i läroplanerna. (S)

I exemplet fastslås att digitaliseringen är viktig för elevers kunskapsutveckling. Samtidigt visar inte utredningar, se avsnitt 2.3, någon entydig positiv effekt av digitaliseringen på kunskapsutveckling. Eftersom digitalisering skrivs fram som en självklarhet är det rationellt att alla elever utvecklar en adekvat digital kompetens. Det bara är så:

27. Alla barn och elever ska utveckla en adekvat digital kompetens. (U)

En annan oomtvistad sanning är att digital kompetens underlättar elevens lärande:

28. Grundtanken är att en väl utvecklad digital kompetens gagnar elevens lärande och gör det lättare att delta i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. (S)

Exemplen visar med en självklarhet att digitalisering är det rationella och förnuftiga att göra.

7 Avslutande diskussion

I analysen konstaterade jag att strategierna för att legitimera digitaliseringen inom SFI ofta överlappar varandra och ibland är svåra att särskilja. Jag har kommit fram till att Skolverket och Utbildningsdepartementet legitimerar digitaliseringen inom SFI genom opersonlig och personlig auktoriseringslegitimering. Vidare används värderande ord och positiva konnotationer kring digitalisering som strategier för moralisk legitimering. Digitaliseringen inom SFI legitimeras dessutom genom såväl instrumentell som teoretisk rationalisering. Genom syfteskonstrueringar i form av medel-, mål- och effektorientering manifesteras instrumentell rationalisering. Digitaliseringen inom SFI legitimeras även med teoretisk rationalisering i antagandet såsom “det bara är så”.

Genom att framhålla digitaliseringen inom SFI som någonting viktigt och nära förknippat med positiva värden manifesteras moralisk legitimering. Eftersom det kulturellt värdesatta bara undantagsvis skrivs fram explicit krävdes det många genomläsningar för att få syn på digitaliseringsdiskursens värdesystem. Analysen ger vid handen att det är kulturellt värdesatt att vara ledande och bäst. Genom att använda digitaliseringens möjligheter sägs såväl individen som Sverige och Europa kunna nå sina mål. Dessutom framställs det som värdefullt att som individ kunna förstå och orientera sig i sin omvärld och därmed kunna påverka sin egen situation. Till detta kommer värdet att vara kompetent, ännu hellre bäst och ledande. I en tid som kännetecknas av en snabb digital utveckling kan det tänkas vara värden som kan komma till nytta. Digitaliseringen inom SFI legitimeras bland annat genom positiva konnotationer till möjligheter och måluppfyllelse.

Genom olika syfteskonstrueringar framställs digitaliseringen inom SFI som rationellt både vad gäller medel, mål och effekt. EU:s nyckelkompetenser påverkar svenska kursplaner genom att lyfta fram generella kompetenser som är gångbara på den föränderliga och därmed

oförutsägbara arbetsmarknaden. Digitaliseringen legitimeras genom att den sägs ge individen möjlighet att klara sig i en föränderlig och komplex verklighet.

Analysen visar att texterna skriver fram digitalisering som det rationella. Detta presenteras i styrdokument som är producerade av statliga myndigheter och som lärare och skolledare förväntas följa. Enligt Denscombe (2018) betraktas ofta sådana texter som trovärdig eftersom staten är en auktoritet som har många sakkunniga och stora resurser. Det intressanta är att de teoretiska rationaliseringarna inte alltid vilar på referenser till utredningar utan istället presenteras med legitimeringen "det bara är så".

Vad sägs inte i analysmaterialet? Vilka negativa konsekvenser och risker finns med digitalisering? Vad kan göras för att möta eventuella konsekvenser såsom låg måluppfyllelse och ohälsa till följd av ökat stillasittande och ökad stress? Problematisering som finns i debattartiklar och bland kognitionsforskare lyser till stor del med sin frånvaro i dokumenten. I Skolverkets text skrivs det exempelvis att digitalisering har en central betydelse för elevens kunskapsutveckling. Att denna centrala betydelse kan vara såväl positiv som negativ, beroende på det digitala materialets kvalitet och lärarens digitala kompetens, problematiseras inte. Istället förs den diskussionen på debattsidor, inom kognitions- och utbildningsvetenskaperna och i lärarrum. Kanske ligger det i sakens natur eftersom jag har undersökt dokument som pekar med hela handen. Dokumenten som utgör mitt källmaterial kommenterar styrdokument respektive utgör en handlingsplan. Där finns inte så mycket utrymme för tvivel. En annan förklaring kan vara att forskningsrapporter och statliga utredningar tar tid medan den digitala utvecklingen är betydligt snabbare. Samtidigt som jag som SFI-lärare följer standardiserade och europeiserade styrdokument med ökat fokus på digitalisering framhåller kognitionsforskare en mer nyanserad bild av digitaliseringens för- och nackdelar. Kanske kan en mer nyanserad digitaliseringsdiskussion närma sig frågorna "Varför ska vi digitalisera inom SFI?" och "Varför ska vi göra på det här sättet?". Då kan svaren förhoppningsvis sträcka sig bortom: för att auktoriteter och styrdokument säger det, för att det är kulturellt värdesatt samt för att det bara är så.

Analysmaterial

Skolverket, 2017a: *Få syn på digitaliseringen i vuxenutbildningen. Ett kommentarmaterial för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna*. Skolverket: Stockholm.
https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfee44715d35a5cdfa899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3873.pdf?k=3873
(2019-01-20)

Regeringskansliet, 2017: *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet, Bilaga till regeringsbeslut I:1*, Stockholm: Utbildningsdepartementet.
<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/10/regeringen-beslutar-om-nationell-digitaliseringsstrategi-for-skolvasendet/> (2019-04-24)

Litteratur

Andersson, Gustav, 2018: *Kompetent digitalisering? Den digitala läroplanen i skola och samhälle*. Kandidatuppsats. Malmö Universitet. <https://muep.mau.se/handle/2043/25913/>
(2018-12-19)

Bergström, Göran & Linda Ekström. 2018: Tre diskursanalytiska inriktningar. I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, red. Göran Bergström & Kristina Boréus. Lund: Studentlitteratur.

Bolander, Eva & Andreas Fejes, 2015: Diskursanalys. I *Handbok i kvalitativ analys*, red. Andreas Fejes & Robert Thornberg, 90-114. Stockholm: Liber

Borell Fontelles, J. och J-E Enestam, 2006: Europaparlamentets och rådets rekommendation från den 18 december 2006 om nyckelkompetenser för livslångt

lärande (2006/962/EG). *Europeiska unionens officiella tidning*

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex:32006H0962>
(2019-06-23)

Denscombe, Martyn. 2018: *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur

Dunkel, Elsa, 2019: *Oansvarigt att sprida oro för digitalisering av skolan*. Svenska Dagbladet, 5 mars. <https://www.svd.se/skolans-digitalisering-bor-inte-stoppas--tvartom>
(2019-04-24)

Fejes, Andreas, 2008: European Citizens under Construction: *The Bologna process analysed from a governmentality perspective*. Educational Philosophy and Theory, 40 (4), 515-530.

Gustafsson, Anna, 2009: *Pamfletter!: en diskursiv praktik och dess strategier i tidig svensk politisk offentlighet*, Lundastudier i nordisk språkvetenskap A66. Lund: Språk- och litteraturcentrum

Hellspong, Lennart & Per Ledin, 1997. *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur

Klingberg, Torkel, 2019: *Skolan kör med förbundna ögon ner i digitaliseringsträsket*. Svenska Dagbladet, 23 februari.
<https://www.svd.se/hjarnforskare-varnar-skolan-digitaliseras-i-blindo> (2019-04-24)

van Leeuwen, Theo, 2007: Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication* 1: 91-112.

van Leeuwen, Theo, 2008: *Discourse and practice : new tools for critical discourse analysis*
New York : Oxford University Press

Malmström, Bodil, 2018: *Appar för lärande både hjälper och stjälper*. Fokus Forskning, Lunds universitets forskningsmagasin.
<https://www.lu.se/article/appar-for-larande-bade-hjalper-och-stjalper/> (2019-04-24)

Malmström, Martin, 2017: *Synen på skrivande. Föreställningar om skrivande i mediedebatter och gymnasieskolans läroplaner*. Lund Studies in Educational Sciences nr 1. Lund: Lunds universitet

Näringsdepartementet. 2018: *Hur Sverige blir bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter – en skrivelse om politikens inriktning*. Skr. 2018/18:47. Stockholm: Näringsdepartementet.
<https://www.regeringen.se/4ad143/contentassets/95f8ed6239b84d9d86702bcaebe391b7/hur-sverige-blir-bast-i-varlden-pa-att-anvanda-digitaliseringens-mojligheter--en-skrivelse-om-politikens-inriktning-skr> (2019-01-20)

Regeringskansliet, 2017a: *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet, Bilaga till regeringsbeslut I:1*, Stockholm: Utbildningsdepartementet.
<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/10/regeringen-beslutar-om-nationell-digitaliseringsstrategi-for-skolvasendet/> (2019-04-24)

Regeringskansliet, 2017b: *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi, (N2017/03643/D)*. Stockholm: Näringsdepartementet
<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/05/for-ett-hallbart-digitaliserat-sverige---en-digitaliseringsstrategi/> (2019-04-24)

Skolverket, 2017b: *Läroplan för vuxenutbildningen och kursplan för svenska för invandrare.*

<https://www.skolverket.se/undervisning/vuxenutbildningen/komvux-svenska-for-invandare-sfi/laroplan-for-vux-och-kursplan-for-svenska-for-invandrare-sfi> (2018-12-19)

Skolverket, 2018a: *Digitaliseringen i skolan - möjligheter och utmaningar.* Skolverket:

Stockholm. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3971> (2018-12-19)

Skolverket, 2018b: *Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare KURSPLANER OCH*

KOMMENTARER – REVIDERAD 2018. Skolverket: Stockholm.

<https://www.skolverket.se/publikationer?id=3967> (2019-04-24)

SOU 2014:13 *En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår.*

Stockholm: Näringsdepartementet.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2014/03/sou-201413/> (2018-12-19)

SOU 2015:28. *Gör Sverige i framtiden– digital kompetens.* Stockholm: Näringsdepartementet.

<https://www.regeringen.se/49bbaa/contentassets/e0acd9a7659d4c138c6666d2d5e21605/or-sverige-i-framtiden--digital-kompetens-sou-201528> (2018-12-19)

SOU 2016:89: *För digitalisering i tiden.* Stockholm: Näringsdepartementet.

<http://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/12/sou-201689/>(2019-03-25)

Sveriges kommuner och landsting, SKL, 2019. *Nationell handlingsplan för digitalisering av*

skolväsendet. <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-773-2.pdf?issuusl=ignore>
(2019-08-30)

Watt Boolsen, Marete, 2007: *Kvalitativa analyser. Forskningsprocess, människa, samhälle.*

Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Westberg, Gustav, 2016: *Legitimerade föräldraskap 1870–2010. En diskurshistorisk undersökning*. Akademisk avhandling för filosofie doktorsexamen. Institutionen för svenska och flerspråkighet. Stockholms universitet

Winther Jørgensen, Marianne. & Louise Phillips, 2000: *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.